DE

NOMINE HOMERI

COMMENTATIO ACADEMICA.

SCRIPSIT

GEORGIUS CURTIUS.

KILIAE.

PROSTAT IN LIBRARIA SCHWERSIANA.

MDCCCLV.

Cum in aliis quaestionibus factum est, ut viri docti rei obscuritatem nominis notatione tollere conarentur, tum in maxima illa et difficillima, quae est de Homeri carminibus. Nomen enim Homeri si modo inventum esset quid significaret, fundamentum nonnulli existimabant jactum esse satis firmum, cui reliqua disputatio superstrueretur. In quo quamquam verendum est, ne erraverint, neve ea in nomine invenerint quae de re dudum mente concepta habuerant, tamen operae pretium esse videtur earum opinionum quae de Homeri nomine prolatae sunt duas paulo accuratius examinare. Altera est novissima, quam idcirco praetermittere nolebamus, quia ne inter philologos quidem desunt, quibus ea opinio prae ceteris arrideat

ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται

altera ea quae apud plurimos valet.

Anno enim abhinc tertio Holtzmannus nomen poetae linguae sanscritae ope explicare conatus est (*Zeitschrift f. vergl. Sprachforschung* I, 483 sqq.). Scilicet ea quae post Wolfium et Lachmannum apud magnam philologorum partem valent optime refutari posse ratus, si Homeri nomen jam illo tempore ortum esse demonstraret, quo Indorum Graecorumque gens una fuisset (p. 490), Homerum voluit esse Indorum Samâsam quendam a colligendis carminibus dictum; eamque opinionem in eo quem superiore anno de Nibelungarum carmine edidit libro quasi demonstratam ita persecutus est, ut etiam ad Germanorum poesin aliquid inde redundaret. Verum ut omittam, quam parum verisimile sit, nomen poetae, quem Herodotus quadringentis annis se majorem existimabat, ex antiquissima illa aetate esse repetendam, tria potissimum sunt argumenta, quae isti commento obstant. Primum enim — id quod nuper etiam Müllenhoffius, collega amicissimus, monuit (*Zur Geschichte der Nibelunge Not* p. 71) — nomen illud sanscritum Samâsas, quod graeco Ὅμηρος respondere contendit, secundum Vjâsas, poetae nominis, analogiam fictum est;

usitatur solum appellativum samâsas. Deinde quae de hujus vocabuli usu afferuntur, nihil aliud probant, nisi samâsas Indis fere valuisse quod Romanis compendium, vel ut ipsius Holtzmanni verbis utar (p. 487) „*die gedrängte übersichtliche Darstellung des Ganzen, die auf die Schoenheit der Form verzichten musste, um den Stoff vollständig zu umfassen.*“ Quid autem Homerus, cujus in singulis describendis copiosam perspicuitatem omnes mirantur cum fabularum compendio commune habet? Denique quominus Samâsas vocabulum cum graeco Ὅμηϱος comparemus, grammaticae comparativae leges nos prohibent. Nam si Lacones, Eleos, Eretrienses excipimus, apud quos ϱ litteram interdum in antiquioris σ locum successisse constat, Graeci ab illa commutatione, apud alias gentes frequentissima, prorsus abstinuerunt. Quod cum Pottius, his in rebus accuratissimus, jam etymologicarum quaestionum volumine priore p. 131 docuerit, repetiit nuper in doctissimo de personarum nominibus libro p. 29. Ibi omnia fere quae de σ in ϱ mutato Holtzmannus dixit, ita refellit, ut pauca tantum habeam quae addam. Nam duo

exempla a Pottio praetermissa sunt: κραιπνός et adjectiva in — ηρος. Prius a Boppio quidem cum sanscrito kshipras — quod celerem designat — comparatum est. Verum cum apud Graecos exstet καρπ-άλιμο-ς, significatione a κραιπνό-ς non multum distans, et κραιπ-άλη, quod proprie vertiginem designat, linguae graecae radix κραπ, καρπ vindicanda est, quae litteris juste mutatis recurrit in majorum nostrorum hlouf-an, nec separari potest ab eo quod est in lituanica lingua kryp-ti (verti, vacillare). Quod autem graecum οἰνηρός et latinum vinosus eadem esse contendit, id imprudentius factum est ab Holtzmanno. Dudum enim constat latina adjectiva in -osus, quae antiquitus in -onsus terminabantur, graecis in -οεις ita respondere, ut utraque sanscritis in -vant comparentur. Tertium addere supervacaneum est; cui enim persuadeat ὁρᾶν cum sanscrito akshi, oculi nomine, cognatum esse, vir doctissimus inveniet neminem.

Longe minus incredibilis est ea de Homeri nomine sententia cujus locupletissimus auctor exstitit Welckerus. A quo notum est Homeri nomen ex ὁμοῦ et ἄρειν derivatum ita explicari

(*Epischer Cyclus* I, 125 sqq.), ut compositorem vel eum designare dicat, qui vetustiora carmina breviora in unum longius conjunxerit et quodammodo coagmentaverit („*Zusammenfuegcr*“). Quae nominis interpretatio cum multis propter simplicitatem placuerit, tamen non defuerunt qui eam rejicerent, in quibus Bernhardyum (*Griech. Litteratur* II, 90) et Nitzschium (*Sagenpoesie* p. 377) nominasse sufficiet. Sed a nullo, quantum quidem scio, accuratius in hanc rem inquisitum est. Faciamus igitur inquirendi periculum, sed ita ut solius vocabuli rationem habeamus. De quo si obloquendum erit viro quem inter magistros nostros veneramur, id salva pietate fieri posse, nobis persuasum est.

Ac primum quidem de accentu vocis agitur. Nam si praeter vulgatum ὅμηρος alterum fuit nomen, activa significatione praeditum, necesse erat ejus nominis ultima syllaba acueretur. Ut enim στρατ-ηγό-ς, ναυ-πηγό-ς, ὑμνῳδό-ς habemus, ita ὁμηρός exspectandum erat (*Göttling*, *Accentlehre* p. 320). At major, inquiunt, nominum propriorum licentia est,*) quae constat ab ap-

*) Cf. Düntzerus, *Zeitschr. f. d. Alterthumswissensch.* 1836, p. 1049.

pellativis, unde originem ducant, saepe accentu distincta esse. Concedo: poterat ab ὁμηρός nominari Ὅμηρος quidam, ut a βοηθός Βόηθος, Welckero autem quasi pro appellativo est illud nomen, quo quoddam poesis epicae genus designatum esse contendat. Verum cum activa significatio uno accentu indicaretur, ea sane mutata accentus sede intelligi amplius non potuisset.

Deinde de utraque nominis parte quaerendum est, num id vere significet, quod propositum est. Prior pars non tam ὁμοῦ est, quam hujus genetivi stirps ὁμο-, innumerabili vocabulorum multitudini praefixa. ὁμοῦ autem cum latinorum simul et una adverbiorum notiones conjunctas habeat, proxime ab ἅμα abest, ex eadem radice repetendo (sanscr. sama), ita ut communionem quandam significet non nimis artam et, ubi cum dativo conjungitur, a σύν praepositionis, firmiorem nexum designantis, usu differat. Atque similis videtur praepositi ὁμο- ratio. Id ad σύν voculae vim prope accedit neque tamen ab ea non diversum est. ὁμόφωνοι ii dicuntur qui eandem vocem emittunt, ξύμφωνοι qui voces conjungunt; quare ὁμοφωνίας contrarium est πολυφωνία,

συμφωνίας διαφωνία. Cujus discriminis Aristoteles sibi conscius fuit cum diceret (Polit. II, 5) *ὥςπερ κἂν εἴ τις συμφωνίαν ποιήσειεν ὁμοφωνίαν*. Quid inter *ὁμώνυμα* et *συνώνυμα* intersit non magis ignoratur, quam *ὁμοπαθεῖς* ac *συμπαθεῖς* diversos esse, ut *συνήγοροι* et qui apud Hesychium commemorantur *ὁμήγοροι*, *ἰσήγοροι*, *ἐν ταὐτῷ συνήγοροι*, id est, qui eandem causam agunt. Atque *ὁμο-* saepissime cum nominibus substantivis ita componitur, ut compositum vocabulum adjectivum fiat: *ὁμοήθης*, *ὁμότιμος*, *ὁμομήτριος*, *ὁμόφρων*, rarius cum verborum stirpibus: *ὁμηγερής*, *ὁμόζυξ*, *ὁμοταγεῖς* (*οἱ ἐν τῷ αὐτῷ τάγματι* Hesych.). Ea vero quae ex verbis facta sunt fere omnia passivam vim habent, activam pauca eaque rarissimi vel seri usus: *ὁμάκοοι*, quod nomen Pythagorae discipuli sibi indidisse dicuntur, *ὁμοβλαστής*, quod apud Theophrastum legitur, *ὁμόδρομος*, quod melius a *δρόμος* derivatur, *ὁμοθελής*, quod apud ecclesiasticos demum scriptores invenitur, *ὁμοποιός*, cujus Jamblichum testem afferunt. Et ne in his quidem, quibus non multa addi poterunt, *ὁμο-* prorsus idem valet quod *σύν*. Qui enim una currunt possunt ii quidem et *ὁμόδρομοι* et *σύνδρομοι* vocari;

qui vero ex diversis partibus orsi in cursu conveniunt non sunt ὁμόδρομοι, sed σύνδρομοι, ut ὁδοὶ σύνδρομοι sunt viae concurrentes, πέτραι sive σύδρομοι sive συνδρομάδες, quas Ovidius (Met. VII, 62) mediis concurrere in undis dicit. Itaque id maxime discriminis inter utramque vocem intercedere videtur, ut ὁμο- consortium quoddam significet ab initio actionis jam exstans, σύν etiam communionis ipsa actione demum effectae signum esse possit. Eam ob causam omnia vocabula quae aut res vel compositas, vel coagmentatas, vel conjunctas, aut ipsam conjunctionem, vel nectendo, vel miscendo, vel collocando vel denique scribendo effectam, aut homines quolibet modo componentes vel conjungentes designant, praepositam habent σύν non ὁμο- voculam: συμπαγής, σύγκρατος, συμφερτός — σύναμμα, σύνδεσμος, σύνθεσις, σύνταξις — συνθέτης, συγγραφεύς. Quae vero aliter se habere videntur, accuratius inspecta huic regulae contraria non sunt, ut homericum ὁμ-ηγερέες, quod quam habet conveniendi notionem ea jam in stirpe ἀγερ inest, itaque praefixo illo ὁμο- non efficitur sed augetur eodem fere modo quo ἅμα cum verbo ἕπεσθαι conjunctum

ejus significatum non immutat, sed paululum definit tantum et confirmat. Ita cum res se habeat, sequitur, poetam istum breviora carmina in majora corpora conjungentem non ὅμ-ηρον, sed potius sive συνηρόν, sive συνάρτην vel συνθέτην nominandum fuisse.

Breviores erimus de altera vocabuli parte. Quae enim aptandi significationem habent verbi ἀρ formae, eae aut reduplicatae sunt, ut ἀραρεῖν — quamquam hujus significatio sibi non constat — ἀράρισκεν, aut ad aoristum sigmaticum pertinent. Sin ἀραρεῖν cum ὀρορεῖν, λελαχεῖν, λελαθεῖν, ἀκαχεῖν, δεδαεῖν, ἀράρισκε cum ἀκάχιζε, ἐδίδασκε, ἄρσαι cum ὄρσαι, λῆσαι, στῆσαι, βῆσαι comparamus, eo deducimur, ut primariam radicis notionem intransitivam fuisse ponamus, quae est in ἀρ-ηρ-ώς, ἄρ-μενο-ς, ἄρ-τι, ἄρ-τιο-ς, ἄρ-θ-ρο-ν, ἀρ-θ-μό-ς, ἀρ-ι-θ-μό-ς, ἦρα (ἐπὶ ἦρα φέρειν), ἀρ-έ-σκ-ω, ἀρ-ε-τή et in magno compositorum numero, ex quo ἐν-αρ-ής, ἐρί-ηρ-ος, εὐ-ήρ-ης, ἀμφ-ήρ-ης, θυμ-ήρ-ης, πάρ-ηρ-ο-ς commemorasse satis erit. Consentiunt linguae cognatae. Sanscrita enim nobis praebet ṛ-tu-s, quod ubi juncturam significat prorsus respondet latino

artu-s vel articulus, quibus ἄρ-θ-ρο-ν simillimum est. Nec longo intervallo ab his distare latinum ar-mu-s, Gothorum arm-s (brachium), Jacobus Grimmius docuit in lexico, quo nobis patrii sermonis ubertatem exponit. Et verisimile est arma proprie membra loricae, corpori apta (ἀρηρότα), dicta esse. Cum graeco ἄρτι autem, quod ejusdem stirpis est, comparatur lituanicum arti prope, artima-s propinquus, quibus fortasse latinum artu-s accedit; nam compages arta (Virg. Aen. I, 294) est εὖ ἀραρυῖα. Fuit igitur sine dubio primaria radicis ἀρ notio aptum esse *(sich fuegen)*. Ea autem praefixa syllaba ὁμο ita fere augetur, ut in antiquiore majorum nostrorum vocabulo ge-fuege. Itaque ὁμαρτῇ vel, quod Aristarchus maluit, ἁμαρτῇ ῥήσσοντες (Il. Σ, 571) dicuntur qui ad lini cantilenam tripudiant, ὁμαρτήδην ἀκοντίσσαι (N, 584) vel ὁμαρτῆσαι (M, 400), qui eodem temporis momento jacula mittunt, ὁμηρεῖν et ὁμαρτεῖν qui gradum conferunt (Virg. Georg. III, 166) vel conjuncti eunt *(einen Schritt gehen)*, et ὁμηρτῆρες sunt ἀκόλουθοι, συνήγοροι (Hesych.). Translata autem ad cantum significatione Musae ab Hesiodo φωνῇ ὁμηρεῦσαι vocatae

sunt (Theog. 38), quia conjunctis et inter se accommodatis vocibus cantant. Quem usum quamquam Welckerus (p. 129) pro sua sententia affert, Musae tamen apte concinentes ab illa quam quaerit significatione coagmentandi longius absunt. Restant Ζεὺς Ὁμάριος, qui ab eodem viro docto commemoratur (p. 128), et Ὁμάριον sive Ἀμάριον, utrumque a concordia dictum, nam si ὅμηροι fuerunt apti inter se et connexi, inde facilis erat transitus ad designandum concordiae et testem et locum. Et quae ὅμηροι dicta sunt concordiae pignora, hoc nomen ex eo accepisse videntur, quod haec pacis confirmatio utrique parti ἐνὶ φρεσὶν ἤραρε.

Quare cum Homerus nobis nec fabulosus Samâsas, ipsis Graecis antiquior, nec compositorum eponymus („*Ahnherr der Zusammenfueger*," *Welck.* p. 162) esse videatur, quaeritur, quid tandem significare possit nomen illud explicatu difficillimum, an forte quod apud Suidam de Homero fertur ἄγνωστος τοῖς ἀνθρώποις idem in nomen cadat. Verum haud inepte Müllenhoffio in mentem venisse videtur (p. 71), vocabulum Ὅμηρος simile quid sonasse atque germanicum

,geselle,' ,gehelfe' quibus nominibus poetae medii aevi se salutabant. Sed ejus vocis pluralem numerum veri simile est ante singularem fuisse. Reputatis enim iis quae Boeckhius, vir praeclarissimus, in prooemio indicis lect. Berol. aest. a. 1834 de Homeridarum gente, quae Chii fuit, luculenter exposuit, sic fere nomen Homeri ortum esse existimaverim, ut primum poetae inter se conjuncti et apti ὅμηροι vocati sint, ii deinde gentis sodalitio inito patronymicum Ὁμηρίδαι nomen acceperint, postea vero ex civilium gentium more eponymus quidam inventus sit Ὅμηρος, ,qui gentis potius quam suam personam sustineret.' Nam similem sane in modum qui a cantus suavitate εὔμολποι vocati erant facti sunt Εὐμολπίδαι, Eumolpidarum autem auctor inventus est Eumolpus; nec puto post ea quae a Boeckhio demonstrata sunt quemquam dubitaturum, quin Αἰθαλίδαι, Εὐπυρίδαι, Παμβωτάδαι, Κρωπίδαι (κρώπιον), Χαλκίδαι vel Milesiorum Εὐαγγελίδαι a negotio quod factitabant denominati sint. Fiet igitur Homerus nobis auctor vel eponymus poetarum gentilicia communione inter se conjunctorum (*Ahnherr der Sängerinnungen*). *)

*) Cf. Hoffmann, *Allg. Monatsschrift. April* 1852, qui simile quid de re suspicatur, quamquam nomen aliter interpretatus est.

Ceterum hanc nominis interpretationem evinci posse minime confido. Probabilior sane mihi videtur quam quas ante examinavimus. Verum in quaestione difficili multumque tractata satis mihi fecisse videbor si demonstravero, a nobis quoque, qui his in rebus cum Lachmanno sentimus, nomen Homeri probabilem in modum posse explicari.

TYPIS C. F. MOHR.